

Savaitė—s pokalbis

Autorius SystemOperator
2013-01-11
Paskutinė kartą... atnaujinta 2013-01-17

Vytas Petruškas; kevičius apie gyvenimą... ant parako: viskas gal—jo sprogti vienu garu

Vytas Petras Petruškas; kevičius š... savaitė™ Ąiasklaidos buvo pasteb—tas tik tod—l, kad Medininkas b teismo procese pareišk—, kad tarp Ą rodymas n—ra jo filmuotos medšagos ir tai, kas rodoma jo vardu, – ne jo darbas. V. Petruškas; kevičius filmuota medšiaga yra aukso vert—s, nes jis pirmasis Ą amšino dar karštus istorinio nusikaltimo vaizdas ir svarbius daiktinius Ą rodymus. Deja, visa tai kaškur dingio, o bylos tyrimas ušsit— du dešimtmečius...

V. Petruškas; kevičius – ne tas Ąmogus, kuris braunasi Ą viešum—, lipa ant baškos ir demonstruoja sav dr—s— ar išmany—... Nenoriai jis komentavo Ąurnalistams ir t— pradingusios medšagos fakt— „Všsensacij—, nesigilina Ą esm— – nenoriu dalyvauti tokiam farse. Kur jie visi buvo prieš dvidešimt met—? K— m—s— valšios padar—, kad b—t— nubausti Medininkas Ąudyni— vykdytojais ir ušsakovais? Kas šprisimena tuos eilinius muitininkus, apgynusius Lietuvos valstyb—, jos ekonomines sienas? “ – greičiau li—dnai nei piktai klausia jis.

Vytas Petruškas; kevičius ir buv—s Aukš—iausiosios Tarybos gyn—jas 1991-—j— kruvinojo sausio metu, ir vienas iš trij— pirm—j— muitinink—, atsistojusi— saugoti pavojingiausios Ryt— Lietuvos sienos su Baltarusija, kur tuomet ne tik siaut—jo gerai ginkluotas specialaus paruošimo sovietin—s milicijos OMON'o b—rys, bet ir supo priešiškai nusistat— gyventojai, reikalaujantys suteikti jiems autonomij—... nuo Lietuvos ir gr—inti sovietin— vald—i—... Vytas Petruškas; kevičius taip pat ir pirmasis ne kart— apšaudyto ir deginto muitin—s Lavoriš posto viršininkas, pirmasis iš valstyb—s pareig—n— atvyk—s Ą kraupi— Medininkas Ąudyni— viet—...

Deja, šiuo metu V. Petruškas; kevičius patirtis valstyb—s tarnyboje nebereikalinga, tad jis augina ir ugdo sportinius Ąirgus. Toks tad yra šiandienis „Bernardinai.lt“ pašnekovas, kur— Sausio 13-osios proga ir papraš—me prisiminti t— Ątb—tin— laikmet—.

Istoriniai 1990–1991 metai net j— tiesioginiams dalyviams po truput— ušsikloja praeitimi. Papasakokite, kaip tapote Aukš—iausiosios Tarybos gyn—ju, kaip at—jote dirbti Ą muitin—?

Kaškur išgirdau, kad kuriasi muitin— ir nutariau Ą silieti Ą š— nauj— proces—, stiprinant— atsikurian— valstyb—™. At—jau Ą muitin—™ 1990 lapkri—io 12-—j—, buvau 21-as asmuo šioje sistemoje. Gana greitai išm—s— buvo sudaryta grup—, kuri prad—jo steb—ti suaktyv—jusius kariški— veiksmus Vilniaus šiaur— miestelyje. Pagrindinis postas buvo tuomet—s Jaun—j— technik— stoties 5 aukštas – iš jo mes mat—me šiaur—s miestel—™. Dar vienas postas buvo „Lietuvos“ viešbu—io 22 aukšte – iš jo gerai mat—si kariški— jud—jimas po miest—... Taigi, gav—™ iš Technik— stoties pranešim— apie kariški— jud—jim— iš šiaur—s miestelio, mes per racij— (nebuvo juk joki mobili—j— telefon—) perduodavome Ąinias postui Ą „Lietuvos“ viešbut—, o šis apie tolesn— kariški— maršrut— perduodavo Ą Seim—... arba Krašto apsaugos departament—... Dirbome ištis— par—, pamainomis, toki— m—s— valgybinink— buvo 6–8. Taip pat dar buvo ir judantis postas – mums skirta juoda „Volga“ sekdavome soviet— kariški— mašinas.

Matyt, ne tik mes juos, bet ir jie mus sek—, nes kart— man su Robertu Petkevi—iumi belaukiant kariški— mašin— prie buvusio kino teatro „T—vyn—“ staiga buvom apsupti karišk— šarvu—i— areštuoti ir nuvešti Ą šiaur—s miestel—™.

Sulaikant m—s— nieko neklaus—, nieko nepaaiškino, Ąsodino Ą šarvuot—. Man tuo metu r—p—jo tik greičiau atsikratyti tarybinio paso, kuriame buvau priraš—™s sekam— kareivišk— mašin— numeris—. Nutaik—™s prog— šarvuotyje pas— perpl—šiu ir uškišau uš benzino bak—, tad likau be joki— dokument—™. Bet kariškiam j— ir nereik—jo.

Mes, aišku, paskelb—m bado streik—, nevalg—m, neg—r—m, signataras Z. Vaišvila d—l m—s— ved— tuometiniu soviet— armijos Vilniaus Ągulys vadu generolu Vladimiru Uschop—iku (šiuo metu vienas iš Sausio 13-osios Ąudyni— bylos Ątariam—j—, besislapstantis Baltarusijoje ir ten dirb—™s Baltarusijos gynybos ministro pavaduotoju – red.), tai mus antr— par— paleido. Sulaikymo metu ir man teko trumpam susitikti ir Vladimiru Uschop—iku, kuris mums pagrasino ir nu—jo. Ilgiau mums priekaištavo, ko —ia mes kišam—s, toks lietuvis pulkininkas Antanas (pavard—s nepasak—). Kai supratau, kad iš Dz—kijos, tai ir paklausiau: jei tavo mama Dz—kijoje palaiko Lietuvos neliešiamyb—™, tai ar v—iuosi Ą Dz—kij—... šaudyti ir savo motinos? Supyko, Ąst—m mane Ą kamer—: „Tik tyl—k“.

Ądomus momentas buvo, kai paleidus nu—jome atsiimti tarnybin—s „Volgos“, stovin—ios prie šiaur—

miestelio vartą. Palydą—jo mus automatu ginkluotas vyresnysis leitenantas. Paklausiau jo, kodėl—I mašinos sparnas Ąlenktas, nes patys palikome sveiką... automobilą. Tai jis nusikabino nuo peties automatą..., uąšais— ir nukreipą— Ą mašes ispravliu“ (tuojau pataisysiu – red.). Aišku, po to mes jau nebeturą—jome jokią pretenziją ir išvašiam su Ąlenktu sparnu.

Sausio 9-ą...jā..., kai tapo aišku, kad kariškiai pasiruošę™ pulti, mes, 41 muitininkas, be jokią ginklą išą—jome Ą Aukščiausiā...jā... Tarybā... – Atkuriamā...jā Seimā... Turą—jome tik muitiną—s striuku sausio 17-osios naktį, kai mus išten išleido, tai išatą—jusiąš 41 išą—jome tik 11. Vadinasi, 30 Ąmoniąš kaškurio metu išą—jo – tai nebuvo draudšiam. O padą—kąš gavimo sā...raše buvo dešimt kaškaip prisirašą—. Pats tuometis muitiną—s vadovas Valerijonas Valickas nā—vienos nakties nepral Seime kartu su muitininkais. O privalą—jo kaip vadas – taip aš manau. Dā—tąš negarbingąš dalykąš buvo nemalonu, mes su R. Petkevičiumi nutarą—me nedalyvauti tame padą—kąš Ąteikime, bet moterys iškadrąš skyriaus išprašą— nešlugdyti iškilmingos akimirkos, tad atstovą—jome.

Toks jau gyvenimo dā—snis – kuo ryškesnā— saulā—, tuo tamsesnėšą—liai. O kaip prisimen tas naktis tarp gyvenimo ir mirties?

Prisimenu kaip gyvenimā... ant parako. Ten buvo tiek daug buteliąš su padegamuoju skysčiu, su benzinu, kad šūrnalistai prašą— gyną—jāš, poteriavo, kad tik šie nerą«kytąš, nes viskas galą—jo sprogti.

Ieškojome, kaip gintis. Pamenu, kad Vytautas Kavaliauskas su Romu Janušausku (vā—liau Lavoriškiąš posto muitininkai) statyboje rado armatą«ros galąš, juos sulankstą—, ir taip pasiruošą— gynybai. Kas atsinešą—peilį, kas medšio klinā—šautuvā... Mes su R. Petkevičiumi radome tokiā... vietā..., kur desantininkams veršiantis pirmojo aukšto langus tektąš peršokti per suverstus smā—lio maišus, tad buvome nusprendę™ po tais maišais laukti šokanš, griebti uš kojąš, atimti automatą... ir bent kiek rimšiau pasipriešinti, pigiai neatiduoti savo gyvybą—s.

Stipriausias tos nakties Ąspā«dis – tai tą«kstanš Ąmoniąš, 4 ar 5 ratais apsupusiąš Seimo pastatā... išorą—s, elgesys. Po to, kai buvo sušinota apie aukas prie televizijos bokšto, buvo pasiā«lyta šūmonā—ms trauktis, bet nā—vienas nepajudą—jo. Tā... mašiau pro langā... išvidaus – mano grupą—s, kuriai vadovavau, štabas buvo antrame aukšte, signataro E. Vilko kabinete, tad gerai tai mašiau.

Tuo tarpu kai kurie Aukščiausiosios Tarybos deputatai tomis dienomis, kai tik pradą—davo temti, apie 20–21 valandā..., pagal sienā... nuslinkdavo ir per galinā—kiemā... palikdavo pastatā... Ir tokie buvo ne du, ir ne trys.

Kai sušinojote apie ušimtā... televizijos bokštā..., ar turą—jote bent kiek vilties, kad nepuls Seimo?

Ne, vilties tikrai jokios neturą—jome, lauką—me. Kunigas Robertas Grigas davą— visiems paskutinā— patepimā... Buvo leista paskambinti Ą namus, tai pasakiau šūmonai, kad rą«pintąš si sā«numi ir kur sode uš kasti Ą polietileno maišā... sudokumentus. Maną—me, kad jei kas ir liks gyvas, tai vis tiek bus kaip Stalino laikais – veš Ą Sibirā..., Ą lagerius ir pan.

Be Sausio 13-osios Jums ne mašiau reikšminga yra ir sausio 21-oji. Kodėl—I?

Sausio 21-oji turą—tąš bā«ti svarbi visai valstybei, nes tuomet buvo pradą—ta saugoti Rytąš Lietuvos ekonominā—siena, ten buvo Ąkurtas pirmasis – Lavoriškiąš postas. Tai valstybinā—s reikšmas Ąvykis todā—I, kad Lietuva k savarankiška valstybā— negalą—jo visavertiškai egzistuoti tol, kol nekontroliavo savo sienąš. Tai buvo ir viena išpagrindiniąš sā...lygąš siekiant ir tarptautinio Lietuvos pripašinimo.

Iki tol Lietuva išdalis kontroliavo tik ekonominā™ Vakarąš sienā... per Lazdijąš postā..., tašiau ir tai nebuvo savarankiška kontrolą—, nes ten stovą—jo šalia Lietuvos ir sovietąš muitininkai.

Man asmeniškai ši data svarbi tuo, kad teko stovą—ti pirmoje pamainoje, sausio 21-ą...jā... Po penkiąš dienąš buvo atidarytas ir kitas svarbus – Medininkąš postas.

Kremliaus valdšia gerai suprato, kad pradą—ta Rytąš ekonominā—s sienos kontrolą— labai stiprina Lietuvos savarankiškumā..., todā—I Lavoriškiąš postas buvo ne kartā... apšaudytas ir tris kartus degintas. Pirmą kartā... ušpuolą— po keliąš dienąš – sausio 27-ą...jā..., kai OMON'as (specialus sovietąš milicijos bā«rys) sumuš Kavaliauskā..., Romā... Janušauskā... ir Petrā... Maršulaitā. Neturą—jome jokiąš ryšio ir transporto priemon sumušti vyrai Ą—jo pā—sšiomis kelis kilometrus iki Lavoriškiąš miestelio ir išten pranešą— apie Ąvykdytā... smurtā... Tašiau kitā... rytā... vā—I stovą—jo kita pamaina, trys vyrai, kurie plikomis rankomis vieni tarp laukąš saugojo savo valstybā™.

OMON'as buvo gerai ginkluotas, o mes teturą—jome vā—liavā... ir lazdele™ mašinoms stabdyti. Tik gerokai vā—liavā laidiniai telefonai ir retkaršiais Vidaus reikaląš ministerija paskolindavo racijąš. Kai jausdavome, kad OMON'as gali pulti,

taip poste likdavo du ¼monÅ—s, o vienas ar du muitininkai atsitraukdavo toliau, kad galÅ—tÅ³ likusius proÅ³ektoriumi perspÅ— atvaÅ³iuojanÅ•ias OMON'o mašinas. Taip bandÅ—me saugoti Å³mones ir dokumentus.

TaÅ•iau vyrai ne tik stovÅ—jo, bet ir sulaikÅ— gana rimtÅ³ dalykÅ³. VienÅ... atvejÅ— paminÅ—siu – buvo sulaikytas kontrabanda gabenamas paslÅ—ptas maišas Vilniaus radijo komponentÅ³, tuomet vadinamoje Burdenkos gamykloje pagamintÅ³ magnetofono galvuÅ•iÅ³, kurios Kijeve dedamos Å— sraigtasparnius. O juk sulaikymas taip pat buvo pavojingas reikalas, nes sulaikytieji galÅ—jo vÅ—liau prieš kelis muitininkus atsivesti visÅ... bÅ«rÅ—keršytojÅ³. G todÅ—l LavoriškiÅ³ postas ne kartÅ... buvo apšaudytas iš miško medÅ³iokliniais šautuvais.

PavasaraÅ— pirmÅ... kartÅ... OMON'ui sudeginus LavoriškiÅ³ postÅ..., muitininkams Algiui Meseckui, Vladui ÅCEesiÅ«nu (kanojÅ³ irklavimo olimpinis ir daugkartinis pasaulio Å•empionas – red.) ir Å½anai LiadachoviÅ• buvo sulauÅ³yti šonkauliai, sudauÅ³ytos galvos. TaÅ•iau po poros valandÅ³ LavoriškiÅ³ poste vÅ—l stovÅ—jo ne tik Å³monÅ— naujas namelis. Toks tuomet buvo Å³moniÅ³ ryÅ³tas ir pasiaukojimas. Deja, visi tie Å³monÅ—s pamiršti, niekas jiems nepasakÅ— net aÅ•iÅ«.

Kaip JÅ«s vertinate tÅ... faktÅ..., kad tik po pernykšÅ•io Seimo PirmininkÅ—s kreipimosi prokuratÅ«ra pagaliau, po 21 metÅ³, pareiškÅ— kaltinimus Vilniaus OMON'o vadams B. MakutinoviÅ•iui ir B. Razvodovui, nors bÅ«ta faktÅ³, jog jie ne kartÅ... paslapÅ•iomis lankÅ—si Lietuvoje?

Pacituosiu tik ponÅ... VytautÅ... LandsbergÅ—: reikia tyrimo, kuris ištirtÅ³ šÅ— prokuratÅ«ros tyrimÅ... Reikia, ka šalia paminÅ—tÅ³ omonininkÅ³ bÅ«tÅ³ pasodinti ir tie, kurie tyrÅ— ar turÅ—jo ištirti jÅ³ veiklÅ... Ar kas nors tyrÅ per atstumÅ... apšaudÅ— LavoriškiÅ³ posto vÅ—liavÅ... ir posto namelÅ—? Niekas iš prokuratÅ«ros net nebuvo atvaÅ³iavÅ™s.

JÅ«sÅ³ manymu, kiek Vilniaus OMON'as galÅ—jo prisidÅ—ti prie MedininkÅ³ Å³udyniÅ³?

Manau, kad jie atliko visÅ... paruošiamÅ... jÅ... medÅ³iagÅ... – kas kur stovi, kokios sÅ...lygos ir pan. ir jÅ... pe atvykusiam Å³udyti Rygos OMON'ui.

Visgi po 21 metÅ³ Lietuva Jus prisiminÅ—. Tiesa, ne kaip tÅ³ laikÅ³ didvyrÅ—, bet kaip Å³mogÅ³, kuris MedininkÅ³ Å³udyniÅ³ teisme pareiškÅ—, jog svarbi, iškart po MedininkÅ³ Å³udyniÅ³ filmuota medÅ³iaga, perduota prokuratÅ«rai, dingo. TaÅ•iau JÅ«s taip pat teigiate, kad toje paÅ•ioje filmavimo juostoje yra uÅ³fiksuoti LazdijÅ³ muitininkÅ³ pokalbiai su kontrabandininkais. Tai gal Å•ia ir yra tos juostos prapuolimo prieÅ³astis? Gal ji net buvo perduota prokuratÅ«rai, gal jÅ... paslÅ—pÅ— MuitinÅ—s departamento vadovybÅ—?

Visko gali bÅ«ti, dabar sunku pasakyti. Toje vienoje juostoje buvo ir kadrai iš LazdijÅ³ posto, ir kadrai po MedininkÅ³ Å³udyniÅ³.

FilmuotÅ... medÅ³iagÅ... kartu su kamera perdaviau MuitinÅ—s departamento vadovui V. Valickui. Po kurio laiko mes kartu su MedininkÅ³ posto viršininku Algiu NaraškeviÅ•iumi paprašÅ—me dar kartÅ... perÅ³iÅ«rÅ—ti tÅ... medÅ norÅ—jome atlikti savo tyrimÅ..., tai mums atsakÅ—, kad juosta jau pas prokurorÅ... AlgimantÅ... AstaškÅ...

Å@ Lazdijus kartu su Robertu PetkeviÅ•iumi vykau MedininkÅ³ Å³udyniÅ³ išvakarÅ—se su MuitinÅ—s departamento vadovybÅ—s Å³inia, nes buvo gauta rimtÅ³ signalÅ³, kad ten vyksta galimi kontrabandiniai sandÅ—riai. RadÅ™ gerÅ... vietÅ... slapta nufilmavome, grÅ—Å³ome Å— VilniÅ³ vakare, tad kamera taip ir liko pas mane. ParyÅ•iui paskambinÅ™s budintis pranešÅ—, kad uÅ³pulti Medininkai, tad griebÅ™s filmavimo kamerÅ... iškart nuvykau ten.

Švito. Vaizdas baisus. Nors buvo dar tamsoka, viskÅ... nufilmavau. Man pasidarÅ— Å—domu, kaip jie netyÅ•ia uÅ³klup mÅ«sÅ³ vyrus, iš kur atÅ—jo. Iš pradÅ³iÅ³ pamaÅ•iau, kad Å³udikai tykojo prie šiukšliÅ³ dÅ—Å to pastebÅ—jau automobilio vÅ—Å³es. Sekdamas tomis vÅ—Å³iomis nuÅ—jau Å— miškÅ... ir ten prie eglÅ—s radau id vietÅ... – vadinasi, ilgokai stovÅ—ta – ir nugertÅ... mineralinio butelÅ—. ViskÅ... nufilmavau ir tÅ... butelÅ— parodÅ atvykusiam tyrÅ—jui – aišku, tuomet dar DNR tyrimo nebuvo galima atlikti, bet buvo galima patikrinti bent pirštÅ³ antspaudus. Kur dabar tas butelis? Kur ta filmuota medÅ³iaga? GruodÅ³io mÅ—nesÅ— teisme mano vardu pateiktoje filmuotoje medÅ³iagoje nepamaÅ•iau nei kraujo klano, nei vÅ—Å³iÅ³, nei to butelio. Tada ir turÅ—jau teismui pasaky kad ši filmuota medÅ³iaga ne mano.

Kada JÅ«s išÅ—jote iš muitinÅ—s ir kodÅ—l?

IšÅ—jau iš muitinÅ—s 1993-iaisiais, kai vadovauti atÅ—jo buvusi tarybinÅ— prokuratÅ«ra. IšsiskyrÅ— r poÅ³iÅ«ris – mes manÅ—me, kad muitinÅ— turi dirbti Lietuvai, o ne grupei draugÅ³. Tada išÅ—jo daug gerÅ³, gyvenimo išbandytÅ³ Å³moniÅ³.

Vytai, tai JÅ«s taip ir negavote jokiÅ³ apdovanojimÅ³ – nei kaip AukšÅ•iausiosios Tarybos, nei kaip Lietuvos sienos gynÅ—jas?

Neturiu jokiÅ³ apdovanojimÅ³, esu nepartinis, niekam nepriklausiau, esu tiesiog Lietuvos pilietis.

AÅ•iÅ« uÅ¼ pokalbÅ ir pasiaukojimÅ... sunkiausiu valstybÅ—s atkÅ«rimo metu.

bernardinai.lt